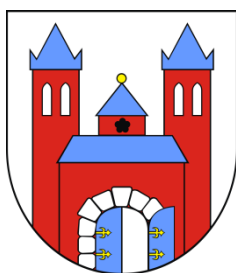

Raport z działań partycypacyjnych zrealizowanych w procesie przygotowania *Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Miasta Chełmży na lata 2016-2023*

CHEŁMŻA

REWITALIZACJA 2016-2023

Chełmża, kwiecień 2017 roku

Opracowanie: Mariola Epa-Pikuła

MINISTERSTWO
ROZWOJU

WOJEWÓDZTWO
KUJAWSKO-POMORSKIE

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Program rewitalizacji przygotowany zostanie przy współudziale środków z Funduszu Spójności w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna na lata 2014-2020. Całkowita kwota wsparcia wyniesie 54 776,25 zł.

Spis treści

1. Wstęp.....	3
2. Pojęcie rewitalizacji	4
3. Partycypacja w procesie rewitalizacji tkanki miejskiej	5
4. Wyniki działań partycypacyjnych.....	8
4.1. Badanie ankietowe przeprowadzone w styczniu 2017 roku	8
Wnioski z badania:	13
4.2. Prezentacja wyników działań partycypacyjnych wśród dzieci i młodzieży	14
4.3. Prezentacja wyników działań partycypacyjnych wśród seniorów	17
4.4. Prezentacja wyników działań partycypacyjnych wśród przedsiębiorców	20
4.5. Spotkanie konsultacyjne z pracownikami Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej	22
5. Wyniki pracy zespołu partycypacyjnego	23

1. Wstęp

Raport stanowi prezentację i podsumowanie działań informacyjnych, edukacyjnych i konsultacyjnych prowadzonych w ramach projektu pn. „Przygotowanie Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Miasta Chełmży na lata 2016-2023” współfinansowanego z Funduszu Spójności w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna na lata 2014-2020.

Zebrane informacje i wynikające z nich wnioski są efektem pracy eksperta ds. partycypacji, który w okresie od grudnia 2016 do marca 2017 roku podejmował szereg działań mających na celu jak najszerze włączenie mieszkańców Gminy Miasta Chełmży w proces przygotowania założeń do Gminnego Programu Rewitalizacji. Działania miały charakter informacyjny, promocyjny, szkoleniowy oraz konsultacyjny. W szczególności skierowane były do mieszkańców wyznaczonego obszaru zdegradowanego Gminy Miasta Chełmży. Zasięg przestrzenny obszaru zdegradowanego obejmuje tereny zlokalizowane w obrębie następujących ulic: Dworcowa (od skrzyżowania z ul. Sikorskiego do skrzyżowania z ul. Polną), Polna (parzyste numery), Chełmińskie Przedmieście (numery nieparzyste do skrzyżowania z ul. Polną), Mickiewicza, Sikorskiego, św. Jana, ks. P. Skargi, Targową, H. Sienkiewicza, I. Paderewskiego (do skrzyżowania z ul. Skargi), gen. J. Hallera (od skrzyżowania z ul. Szewską do skrzyżowania z ul. Polną), Szewską (do skrzyżowania z ul. gen. J. Hallera) oraz ul. gen. Wł. Sikorskiego 16 i 18.

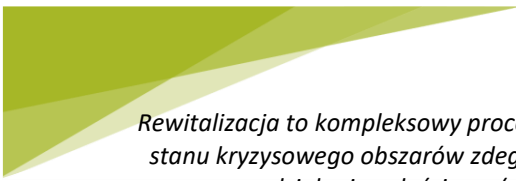

Niniejszy raport obejmuje prezentację wyników spotkań zespołu partycypacyjnego, zespołu roboczego oraz spotkań z młodzieżą, seniorami, przedsiębiorcami, pracownikami pomocy społecznej oraz lokalnymi liderami zorganizowanych przez Urząd Miasta Chełmży, a także rekomendację dla założeń programu rewitalizacji.

2. Pojęcie rewitalizacji

Pojęcie rewitalizacji w ostatnich latach zyskało na znaczeniu, w szczególności w kontekście planowania rozwoju lokalnego oraz pozyskiwania środków unijnych na realizację inwestycji samorządowych. W 2015 roku została uchwalona przez polski parlament ustawa o rewitalizacji, która usankcjonowała to pojęcie w polskim prawie i nadała mu konkretną definicję.

Rewitalizacja zakłada optymalne wykorzystanie specyficznych uwarunkowań danego obszaru oraz **wzmacnianie jego lokalnych potencjałów** (w tym także kulturowych) i jest procesem wieloletnim, prowadzonym przez **interesariuszy** (m.in. przedsiębiorców, organizacje pozarządowe, właścicieli nieruchomości, organy władzy publicznej, etc.) tego procesu, w tym przede wszystkim we współpracy z lokalną społecznością.

Rewitalizacja to kompleksowy proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez działania całościowe (powiązane wzajemnie przedsięwzięcia obejmujące kwestie społeczne oraz gospodarcze lub przestrzenno-funkcjonalne lub techniczne lub środowiskowe), integrujące interwencję na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki, skoncentrowane terytorialnie i prowadzone w sposób zaplanowany oraz zintegrowany poprzez programy rewitalizacji.

Źródło: ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. poz. 1777)

Podstawowym narzędziem prowadzenia rewitalizacji jest **program rewitalizacji**. Stanowi on płaszczyznę koordynacji różnorodnych działań ukierunkowanych na realizację **wizji i osiągnięcie celów rewitalizacji obszaru rewitalizacji**. Program rewitalizacji jest niezwykle ważnym dokumentem, dlatego jego opracowanie wiąże się z procesem włączenia szerokiej grupy osób, których rewitalizacja dotyczy i którzy powinni w jej realizacji uczestniczyć. Proces ten nazywa się partycypacją społeczną.

Gmina Miasto Chełmża zgodnie ze znowelizowaną ustawą o samorządzie gminnym ma za zadanie opracowywanie programów rozwoju w trybie określonym w przepisach o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U.2016.446 Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, tekst jednolity). Na potrzeby projektowania interwencji wspierających rewitalizację współfinansowaną ze środków programów operacyjnych w ramach perspektywy finansowej 2014-2020 samorząd zobowiązany jest opracować **Gminny Program Rewitalizacji**:

a. „inicjowany, opracowany i uchwalony przez radę gminy, na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 r. poz. 446), wieloletni program działań w sferze społecznej oraz gospodarczej lub przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej lub środowiskowej, zmierzający do wyprowadzenia obszarów rewitalizacji ze stanu kryzysowego oraz stworzenia warunków do ich zrównoważonego rozwoju, stanowiący narzędzie planowania, koordynowania i integrowania różnorodnych aktywności w ramach rewitalizacji (np. lokalne programy rewitalizacji, miejskie programy rewitalizacji)”¹.

Gminny program rewitalizacji, o którym mowa w art. 14 ust. 1 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. poz. 1777), dotyczy wyznaczonego obszaru, gdzie zidentyfikowano stan kryzysowy spowodowany koncentracją negatywnych zjawisk społecznych (w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym). Aby podejmować działania rewitalizacyjne, należało w pierwszej kolejności dokonać dogłębnej analizy problemów i potrzeb wszystkich interesariuszy obszaru rewitalizacji w procesie partycypacji społecznej.

¹ Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020, Ministerstwo Rozwoju, Warszawa, 2 sierpnia 2016 r.

3. Partycypacja w procesie rewitalizacji tkanki miejskiej

Pojęcie partycypacji społecznej oznacza **udział obywateli w zarządzaniu sprawami społeczności**, której są członkami (Hausner J. red., 1999²). Szerokie i efektywne uczestnictwo obywateli w procesie planowania jest sprawą niezmiernie istotną.

Konsultacje społeczne mogą ułatwiać podejmowanie trafnych decyzji oraz zapobiegać lokalnym konfliktom czy protestom. Dialog między organami władzy a społecznością lokalną jest bardzo ważny, w końcu to myśl ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, władzę w gminie sprawują sami mieszkańcy bezpośrednio lub pośrednio poprzez wybranych spośród siebie przedstawicieli.

Tak więc opracowując tak ważny dokument jakim jest Gminny Program Rewitalizacji działania partycypacyjne, włączając jak najszerzej lokalną społeczność w proces planowania i wyznaczania priorytetów rewitalizacji był niezbędny.

Cele partycypacji w opracowaniu Gminnego Programu Rewitalizacji:

- wyrażenie potrzeb i życzeń mieszkańców
- edukacja, rozwijanie kompetencji obywatelskich
- integracja – między sobą i z miejscem zamieszkania
- zmniejszenie oporu na wprowadzanie zmian
- kreatywne pomysły – praca grupowa

Zgodnie z założeniami zawartymi w ustawie o rewitalizacji partycypacja polega na:

- 1) **poznaniu potrzeb i oczekiwań interesariuszy** oraz dążeniu do spójności planowanych działań z tymi potrzebami i oczekiwaniami;
- 2) **prowadzeniu, skierowanych do interesariuszy, działań edukacyjnych i informacyjnych** o procesie rewitalizacji, w tym o istocie, celach, zasadach prowadzenia rewitalizacji, wynikających z ustawy, oraz o przebiegu tego procesu;
- 3) inicjowaniu, umożliwianiu i wspieraniu działań służących rozwijaniu **dialogu między interesariuszami** oraz ich integracji wokół rewitalizacji;
- 4) zapewnieniu **udziału interesariuszy w przygotowaniu dokumentów** dotyczących rewitalizacji, w szczególności gminnego programu rewitalizacji;
- 5) **wspieraniu inicjatyw** zmierzających do zwiększania udziału interesariuszy w przygotowaniu i realizacji gminnego programu rewitalizacji;
- 6) zapewnieniu w czasie przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji **możliwości wypowiedzenia się przez interesariuszy**.

Interesariusze rewitalizacji to:

- **mieszkańcy obszaru rewitalizacji** oraz właściciele, użytkownicy wieczyści nieruchomości i podmioty zarządzające nieruchomościami znajdującymi się na tym obszarze, w tym spółdzielnie mieszkaniowe, wspólnoty mieszkaniowe i towarzystwa budownictwa społecznego;
- **inni mieszkańcy gminy;**
- podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy **działalność gospodarczą;**

² Górniak J., Hausner J., Kołdras S., Mazur St., Paszkowska R., Komunikacja i partycypacja społeczna, MSAP AE w Krakowie, LGPP, Kraków 1999.

- podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy **działalność społeczną**, w tym organizacje pozarządowe;
- **jednostki samorządu terytorialnego** i ich jednostki organizacyjne;
- **organy władzy publicznej**;
- podmioty realizujące uprawnienia **Skarbu Państwa**.

Partycypacja społeczna jest wpisana w proces rewitalizacji jako fundament działań na każdym etapie tego procesu (diagnozowanie, programowanie, wdrażanie, monitorowanie). Dlatego w Gminie Miasto Chełmża zostały zrealizowane zróżnicowane działania partycypacyjne na etapie diagnozowania i programowania. Były prowadzone badania ankietowe, wywiady, konsultacje, prace warsztatowe w zespołach tematycznych, grupy robocze i bazy projektów rewitalizacyjnych. Powstał profil na portalu społecznościowym, na którym prowadzone były działania informacyjne i promocyjne w całym okresie opracowywania Gminnego Programu Rewitalizacji.

Główne działania partycypacyjne w ramach przygotowania Gminnego Programu Rewitalizacji dla Miasta Chełmży

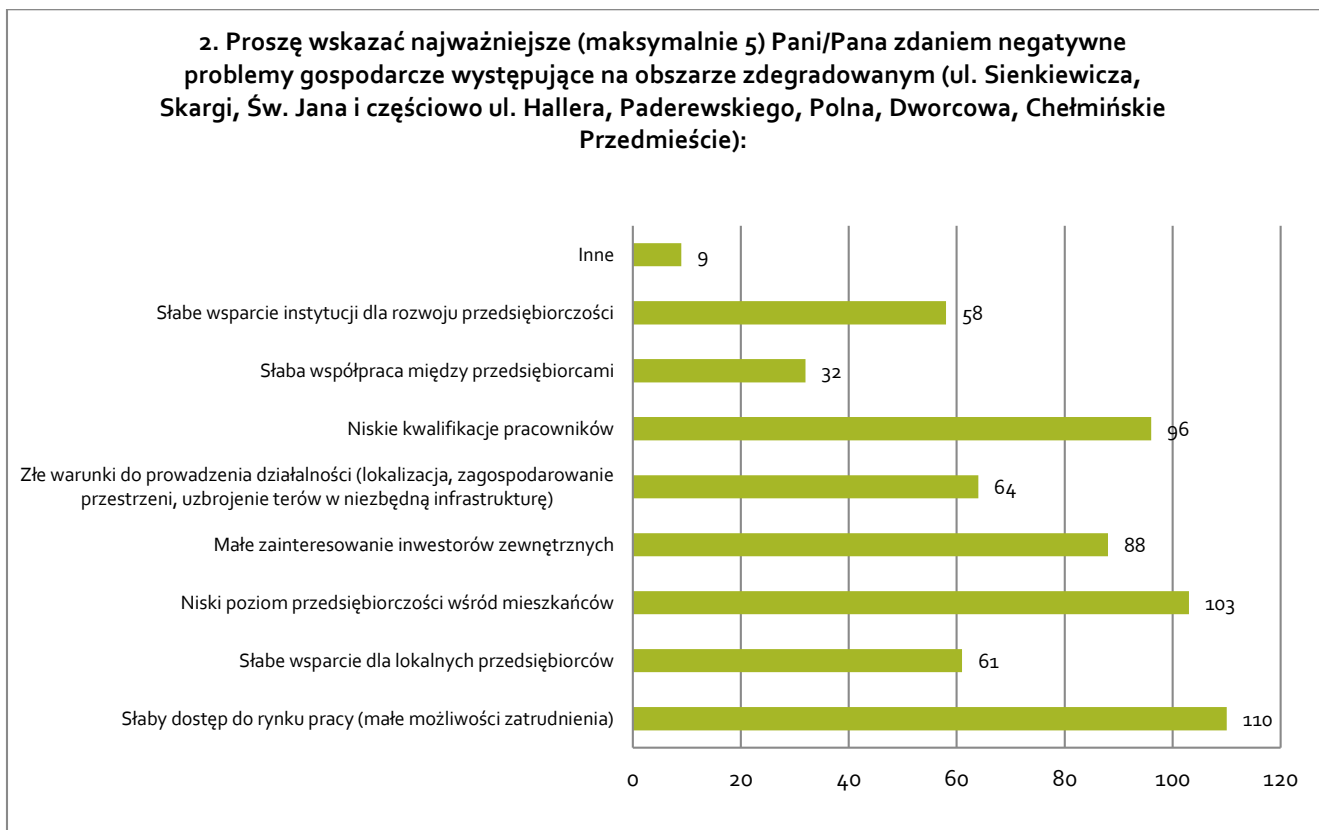
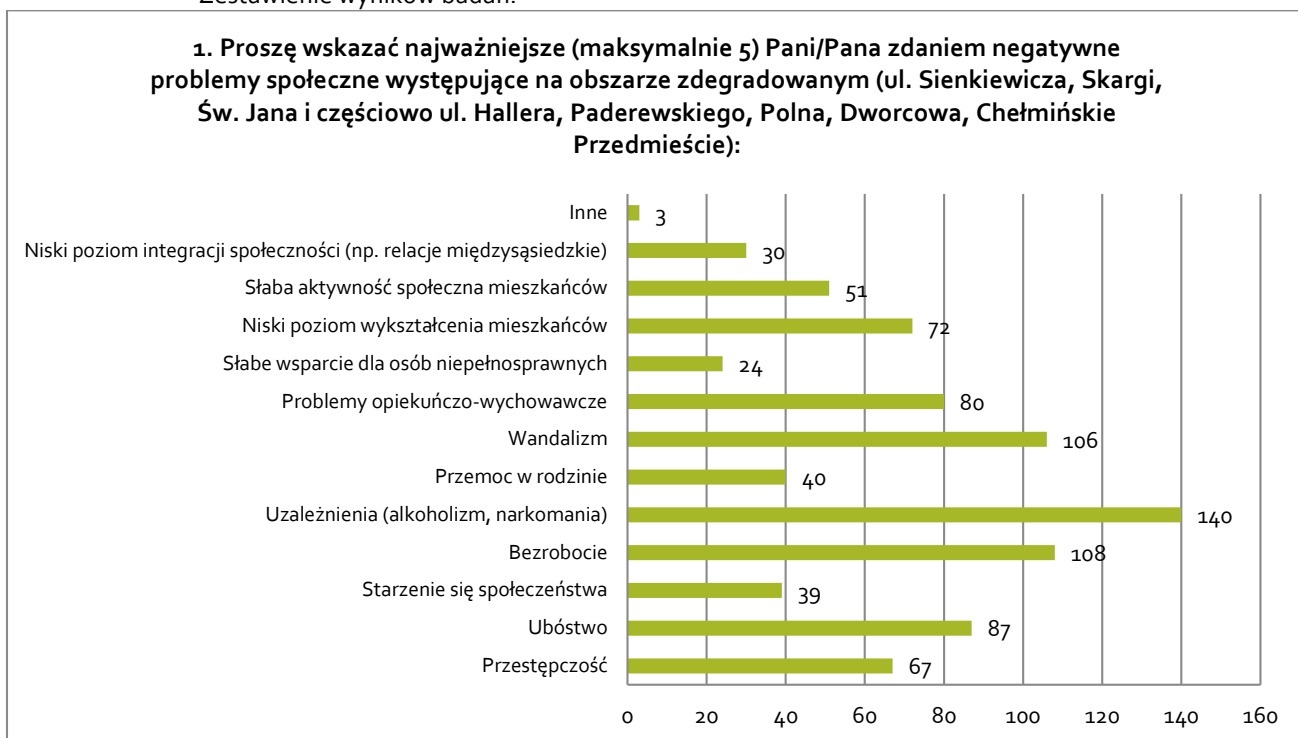
Lp.	Nazwa	Metody i techniki partycypacyjne	Odbiorcy	Termin, miejsce
1.	Badanie diagnostyczne w zakresie problemów i potrzeb związanych z obszarami do rewitalizacji	Badanie ankietowe zbierane metodą tradycyjną i poprzez formularz online	Mieszkańcy obszarów zdegradowanych oraz inni mieszkańcy miasta min. 191	Styczeń 2017
2.	Spotkanie konsultacyjne z dziećmi i nauczycielami ze Szkoły Podstawowej nr 3	Warsztaty techniką kolażu, „pytanie na ścianie”, „mapa zasobów i potrzeb” (tematyka dotyczyła diagnozy sytuacji dzieci/młodzieży w Chełmży oraz ich problemów i potrzeb) Opracowanie odpowiedzi i ich analiza.	21 osób, dzieci 12-13 lat	12.01.2017 SP nr 3 w Chełmży
3.	Spotkanie konsultacyjne z dziećmi i nauczycielami ze Szkoły Podstawowej nr 2	j.w.	24 osoby, dzieci 12-13 lat	13.01.2017 SP 2 w Chełmży
4.	Spotkanie konsultacyjne z dziećmi i nauczycielami z Gimnazjum w Chełmży	j.w.	24 osoby, młodzież 14-15 lat	13.01.2017 Gimnazjum
5.	Spotkanie konsultacyjne ze słuchaczami Uniwersytetu Trzeciego Wieku w Chełmży	Krótką prezentacją wprowadzającą w temat rewitalizacji i badania. Badanie metodą world cafe – analiza problemów i potrzeb osób starszych w Mieście Chełmża Opracowanie odpowiedzi i ich analiza.	33 osoby w wieku 50+	25.01.2017 Chełmżyński Ośrodek Kultury
6.	Spotkanie z przedsiębiorcami	Badanie fokusowe na temat warunków do prowadzenia działalności gospodarczej w	5 osób prowadzących działalność	22 lutego 2017 UM Chełmży

		Chełmży, barier i szans rozwojowych, pomysłów na rozwój gospodarczy miasta.	gospodarczą na terenie Chełmży	
7.	Spotkanie konsultacyjne z pracownikami Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej	Wywiady indywidualne z asystentami rodziny, pracownikami socjalnymi, analiza głównych problemów i potrzeb osób wykluczonych społecznie (osoby i rodziny objęte wsparciem MOPS w Chełmży)	7 pracowników MOPS	20.01.2017 MOPS w Chełmży
8.	Warsztaty partycypacyjne	3 spotkania z powołanym zespołem partycypacyjnym Zakres tematyczny spotkań: I spotkanie – prezentacja wyników działań partycypacyjnych i diagnozy obszaru planowanego do rewitalizacji, analiza SWOT obszaru do rewitalizacji II spotkanie – określenie głównych obszarów problemowych (drzewa problemów) i głównych celów rewitalizacyjnych (drzewa celów) III spotkanie – określenie działań rewitalizacyjnych w zakresie projektów infrastrukturalnych (finansowanych z EFRR) i projektów społecznych (finansowanych z EFS)	Łącznie 22 osoby – Radni Miasta Chełmży, pracownicy Urzędu Miasta Chełmży, Chełmżyńskiego Ośrodka Kultury i Biblioteki, Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, szkół podstawowych i gimnazjum, organizacji pozarządowych, organizacji senioralnych, przedsiębiorców	1 marca 2017 15 marca 2017 29 marca 2017 UM Chełmży
9.	Baza pomysłów na projekty rewitalizacyjne	Opracowanie fiszki projektowej i zbieranie pomysłów na projekty rewitalizacyjne za pomocą fiszki od interesariuszy obszaru rewitalizacji	Min. 10 fiszek projektowych	Maj 2017

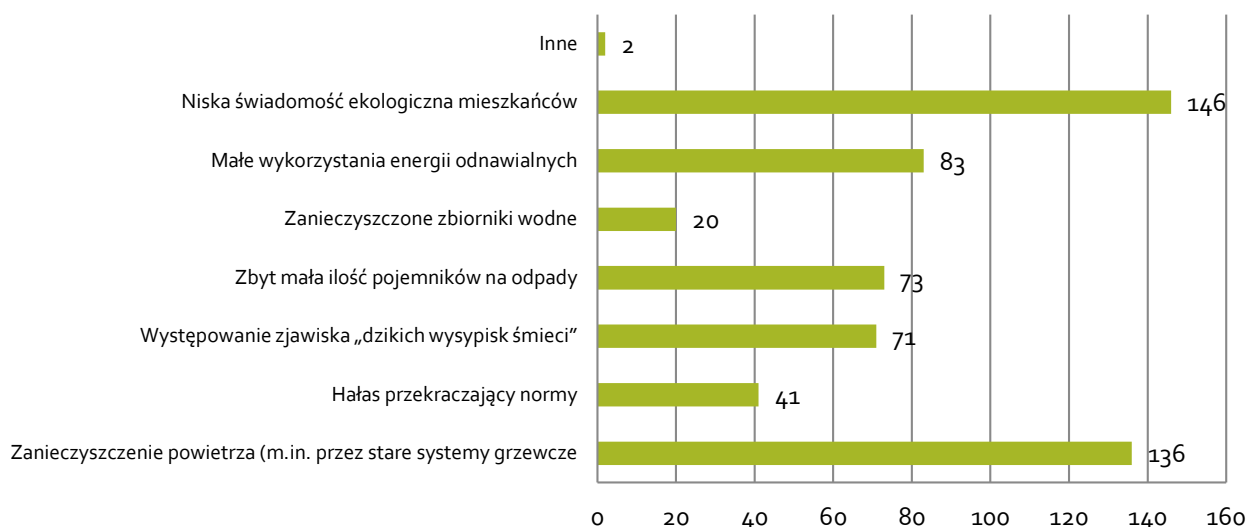
4. Wyniki działań partycypacyjnych

4.1. Badanie ankietowe przeprowadzone w styczniu 2017 roku

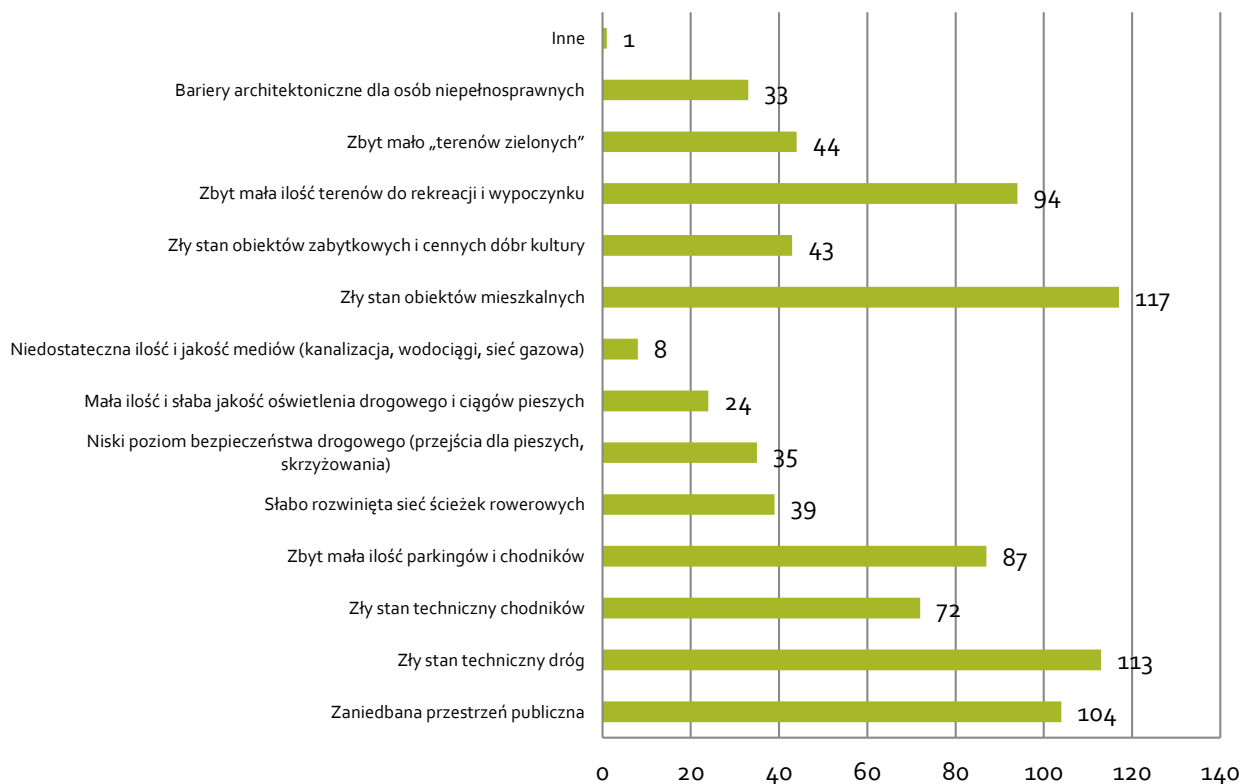
Zestawienie wyników badań:

3. Proszę wskazać najważniejsze (maksymalnie 5) Pani/Pana zdaniem negatywne problemy środowiska naturalnego występujące na obszarze zdegradowanym (ul. Sienkiewicza, Skargi, Św. Jana i częściowo ul. Hallera, Paderewskiego, Polna, Dworcowa, Chełmińskie Prze

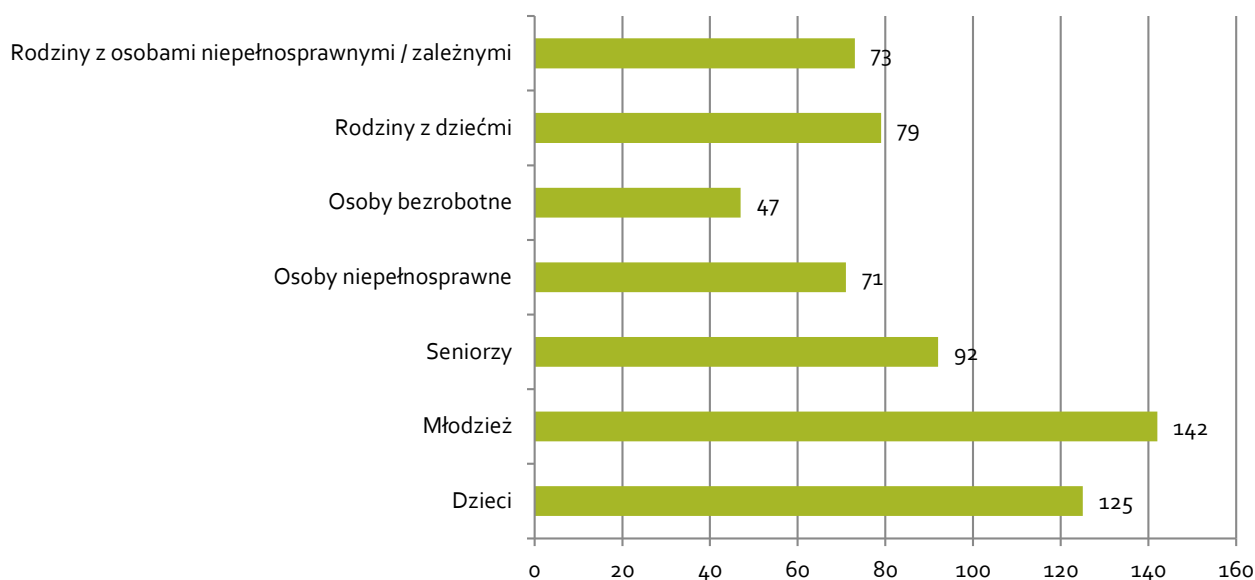
4. Proszę wskazać najważniejsze (maksymalnie 5) Pani/Pana zdaniem negatywnych problemów infrastruktury społeczno-technicznej występujących na obszarze zdegradowanym (ul. Sienkiewicza, Skargi, Św. Jana i częściowo ul. Hallera, Paderewskiego, Polna, Dworcowa

5. Jakie są Pani/Pana zdaniem są największe zasoby obszaru zdegradowanego (ul. Sienkiewicza, Skargi, Św. Jana i częściowo ul. Hallera, Paderewskiego, Polna, Dworcowa, Chełmińskie Przedmieście):

- ☐ problemy wychowawcze
- ☐ szkoły
- ☐ budynki szkolne zniszczone
- ☐ budynki mieszkalne i lokale usługowe
- ☐ dużo wolnej przestrzeni (Polna)
- ☐ szkoły, targowisko miejskie, dostęp do komunikacji między miastami

6. Jakie grupy społeczne powinny być głównie wspierane na obszarze zdegradowanym?

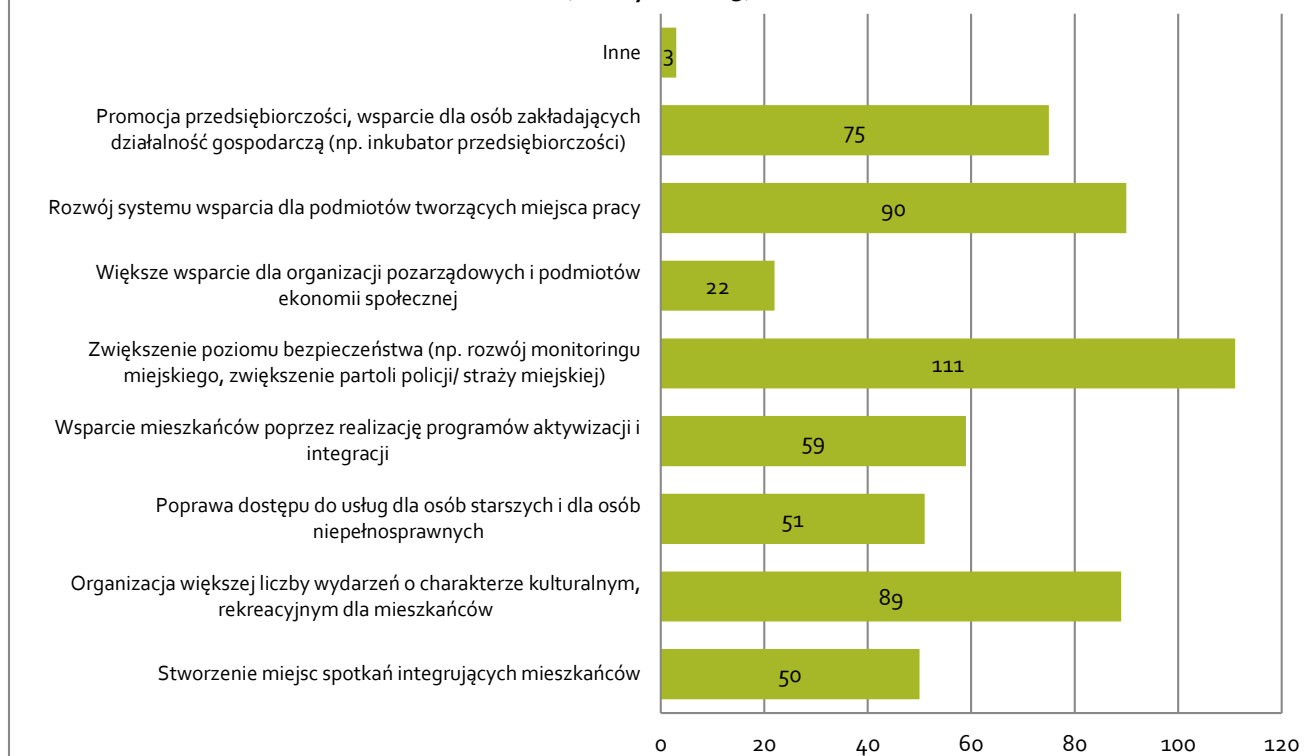
7. Czy włączyłaby/by się Pani/Pan w działania podejmowane na rzecz poprawy życia w miejscu zamieszkania?

TAK	82.7%
NIE	17.3%

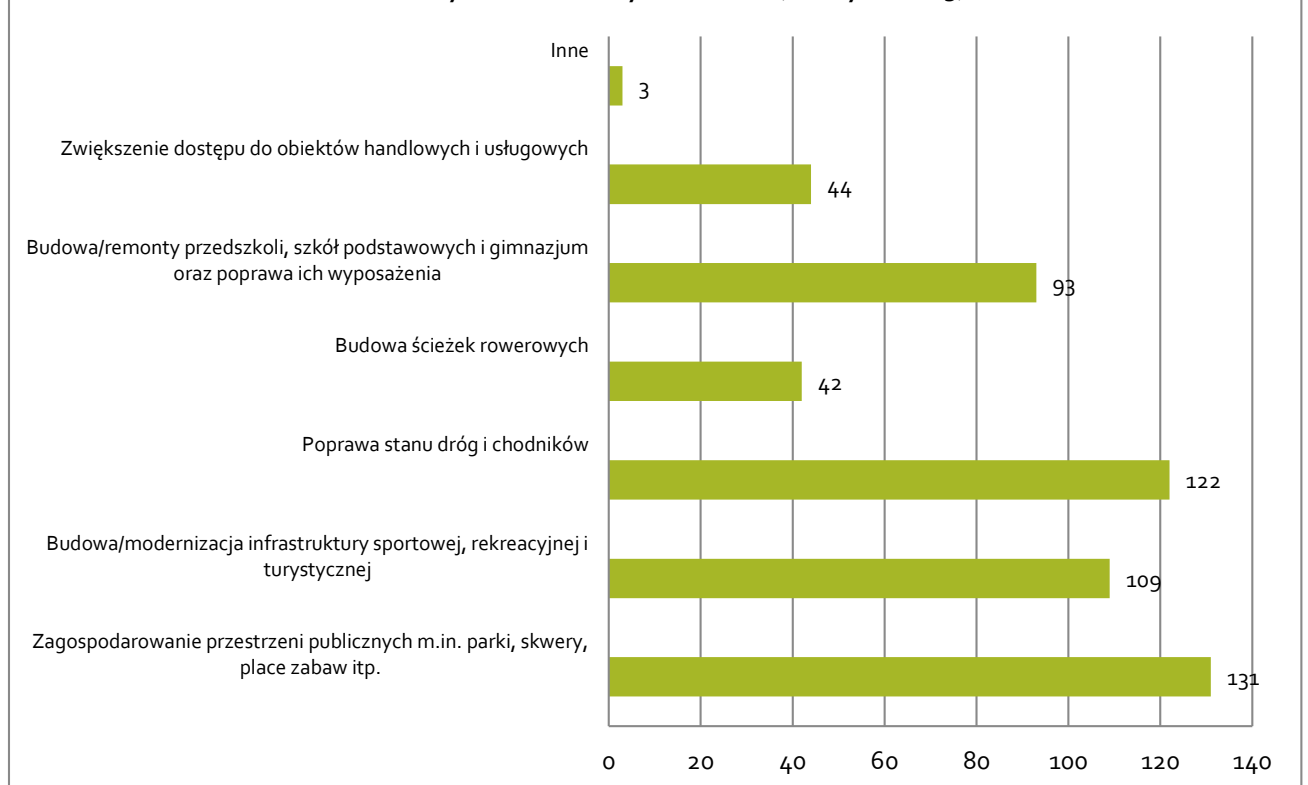
8. Jak często uczestniczy Pani/Pan w wydarzeniach, imprezach kulturalnych organizowanych w mieście?

Bardzo często	10.7%
Często	38.8%
Rzadko	36.2%
Nie uczestniczę w tego typu wydarzeniach/imprezach	14.3%

9. Jakie rodzaje działań powinny być Pani/Pana zdaniem podejmowane w celu ograniczania negatywnych zjawisk społecznych i gospodarczych na wskazanym obszarze (maksymalnie 3).

10. Jakie rodzaje przedsięwzięć, powinny być Pani/Pana zdaniem podejmowane w celu ograniczania negatywnych zjawisk środowiskowych, przestrzenno-funkcyjnych i technicznych na wskazanym obszarze (maksymalnie 3).

Miejsce zamieszkania:	
obszar zdegradowany (ul. Sienkiewicza, Skargi, św. Jana i częściowo ul. Hallera, Paderewskiego, Polna, Dworcowa, Chełmińskie Przedmieście)	36,6%
inna ulica w Mieście Chełmża	63,4%

Związki z obszarem zdegradowanym:	
miejsce zamieszkania	31,9%
miejsce pracy	24,7%
miejsce nauki	12,6%
miejsce spędzania wolnego czasu	22,5%
miejsce prowadzenia działalności gospodarczej / organizacji pozarządowej lub grupy nieformalnej	0,5%
Inne	7,7%

Jak długo mieszka Pan/Pani w Chełmży:	
poniżej 5 lat	4,2%
5-9 lat	4,2%
10-15 lat	6,8%
powyżej 15 lat	84,7%

Płeć	
Kobieta	70,2%
Mężczyzna	29,8%

Wiek	
poniżej 25 lat	34%
25-34	21,6%
35-44	13,9%
45-54	13,4%
55-64	9,8%
65 lat i więcej	7,2%

Wykształcenie	
Podstawowe lub gimnazjalne	16,9%
Zasadnicze zawodowe	5,1%
Średnie	28,7%
Wyższe	49,2%

Wnioski z badania:

W badaniu wzięło udział 191 osób, które wypełniły ankietę online lub w wersji papierowej. Wyniki ankiety zaprezentowane powyżej wskazują na główne negatywne problemy społeczne występujące na obszarze zdegradowanym określające stan kryzysowy. W sferze społecznej najważniejsze negatywne zjawiska jakie się ujawniają to uzależnienia (głównie od alkoholu), wandalizm w odniesieniu do obiektów publicznych i prywatnych, wysoki poziom bezrobocia oraz powiązane z nim niskie wykształcenie dużej liczby mieszkańców obszaru zdegradowanego, a także problemy wychowawcze.

W obszarze gospodarczym wskazane zostały problemy z dostępem do rynku pracy. Oferty pracy w Chełmży, a w szczególności na obszarze rewitalizacji są bardzo ograniczone. Co więcej sporym ograniczeniem są niskie kwalifikacje pracowników i niski poziom przedsiębiorczości. Od strony przedsiębiorców prowadzących działalność gospodarczą na terenie miasta, ważną barierą w rozwoju jest słabe wsparcie dla firm, zupełnie nie rozwinięte otoczenie biznesu oraz niski poziom współpracy pomiędzy przedsiębiorcami (brak kooperacji).

W zakresie środowiska naturalnego wyraźnie rysuje się problem niskiej świadomości ekologicznej wśród mieszkańców, co wpływa na znaczne zanieczyszczenie powietrza (zanieczyszczenia głównie spowodowane spalaniem niskiej jakości węgla oraz odpadów w starych nieekologicznych piecach). W mieście nadal jest niskie zastosowanie alternatywnych źródeł energii, wynikające zarówno z niskiej świadomości ekologicznej mieszkańców jak i nakładów finansowych koniecznych do poniesienia w celu prowadzenia ekologicznych rozwiązań.

W odniesieniu do infrastruktury społeczno-technicznej na obszarze zdegradowanym, jako główny problem ankietowani wskazali fatalny stan dróg i chodników, zaniedbaną przestrzeń publiczną, brak miejsc parkingowych i chodników w wielu miejscach, co stwarza także niebezpieczeństwo dla pieszych i zmotoryzowanych. Także budynki mieszkalne są w złym stanie technicznym, co widać po zniszczonych elewacjach, ogrodzeniach i terenie „podwórek”. Mieszkańcom brakuje środków na generalne remonty kamienic oraz starych bloków. Brakuje także terenów do rekreacji i wypoczynku.

W badaniu ankietowym zostało także postawione otwarte pytanie o zasoby obszaru zdegradowanego jednak z powodu otwartej formuły niewiele zostało udzielonych odpowiedzi.

Wśród najczęściej wskazywanych zasobów były szkoły (Szkoła Podstawowa nr 2 i 3 oraz Gimnazjum) jako ważne instytucje publiczne (duża koncentracja mieszkańców oraz duże zakłady pracy). Jednak przy okazji ankietowani podkreślali, że budynki szkół i teren wokół nich są zniszczone i niezagospodarowane. Na tym obszarze jest dużo budynków mieszkalnych i lokali usługowych oraz dużo wolnej przestrzeni do zagospodarowania (w szczególności okolice ul. Polnej i Dworcowej). Znajduje się tu także miejskie targowisko, które dwa dni w tygodniu tętni życiem i jest licznie odwiedzane przez mieszkańców Chełmży i pobliskich gmin. Zasobem obszaru zdegradowanego jest także jego położenie przy szlaku komunikacyjnym (droga 551 łącząca Bydgoszcz z Wąbrzeźnem).

Szkoły i teren przyległy przy ul. Hallera

Kolejne pytanie dotyczyło grup, które w szczególności powinny zostać objęte wsparciem na obszarze zdegradowanym. Tu ankietowani wskazywali w pierwszej kolejności na dzieci i młodzież (ze względu na ich dużą koncentrację w szkołach) oraz seniorów i osoby niepełnosprawne.

W odniesieniu do planowanych działań w zakresie rewitalizacji społecznej i gospodarczej ankietowani widzieli potrzebę zwiększenia poziomu bezpieczeństwa (np. rozwój monitoringu miejskiego, zwiększenie partoli policji/ straży miejskiej), rozwój systemu wsparcia dla podmiotów tworzących miejsca pracy, a także organizację większej liczby wydarzeń o charakterze kulturalnym, rekreacyjnym dla mieszkańców. Ważnym elementem wymagającym podjęcia działań jest większa promocja przedsiębiorczości oraz wsparcie dla osób zakładających działalność gospodarczą (np. inkubator przedsiębiorczości).

Natomiast główne przedsięwzięcia, które powinny zostać podjęte w celu ograniczania negatywnych zjawisk środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych i technicznych na wskazanym obszarze, to przede wszystkim zagospodarowanie przestrzeni publicznych m.in. parki, skwery, place zabaw itp.; budowa lub modernizacja infrastruktury sportowej, rekreacyjnej i turystycznej oraz poprawa stanu dróg i chodników oraz budowa i remonty przedszkoli, szkół podstawowych i gimnazjum oraz poprawa ich wyposażenia.

4.2. Prezentacja wyników działań partycypacyjnych wśród dzieci i młodzieży

Dzieci i młodzież jako ważna grupa docelowa działań rewitalizacyjnych została zaproszona do udziału w procesie przygotowania założeń do Gminnego Programu Rewitalizacji. W szkołach podstawowych i gimnazjum zostały przeprowadzone warsztaty, gdzie dzieci i młodzież w formie wizualizacji (kolaż, rysunek, mapa sytuacyjna) odpowiadały na pytania: jaka jest obecna sytuacja dzieci/młodzieży w Chełmży (sytuacja rodzinna i materialna, możliwości rozwoju intelektualnego, rozwoju zainteresowań, spędzania czasu wolnego), a jak mogłoby być – wizja przyszłości, wyzwolenie marzeń o inicjatywach na rzecz młodzieży (w zakresie rozwoju osobistego, wykształcenia, relacji rówieśniczych, sytuacji rodzinnych, spędzania czasu wolnego, organizacji miejsc i wydarzeń dla dzieci i młodzieży lub całych rodzin).

W pierwszej części podczas warsztatów uczestnicy opisywali stan aktualny, czyli uwarunkowania wewnętrzne i zewnętrzne wpływające na sytuację dzieci i młodzieży w Chełmży, ze szczególnym uwzględnieniem szkół i obszaru wokół nich, które zlokalizowane są na obszarze zdegradowanym.

Marzę aby młodzież w Chełmży ...

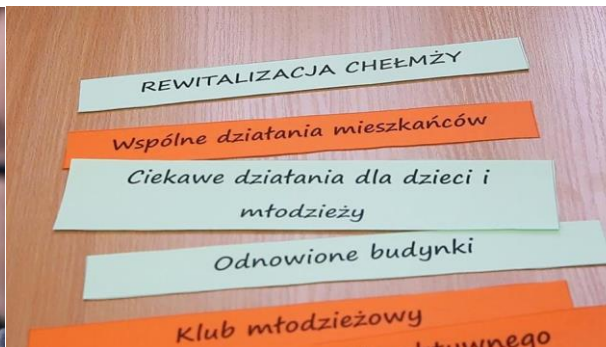
- miała możliwość rozwijania swoich zainteresowań
- mówiła czystą polszczyzną
- używała poprawnego języka
- miała szacunek do siebie
- miała przy szkole boisko z miękką nawierzchnią
- miała dostęp do większej ilości ośrodków rekreacyjnych
- była bardziej wysportowana
- była bardziej tolerancyjna
- lepiej się zachowywała wobec osób starszych
- nie sprawiała kłopotu innym mieszkańcom
- dbała o bezpieczeństwo innych
- była kulturalna dla innych
- była mniej agresywna
- miała miejsce do wspólnego spędzania czasu wolnego
- była zadowolona ze swojego rozwoju, zarówno sportowego jak i naukowego
- nie czuła się zagrożona przez innych

Nasza szkoła / otoczenie wokół szkoły mogłaby być miejscem, w którym...

- będzie nowe i bezpieczne boisko szkolne (szkoła podstawowa nr 2)
- kółka rozwijające umiejętności
- lepsze warunki w szkole
- budynek szkoły i wszystkie sale lekcyjne mogłyby zostać odnowione
- jest świetlica
- można spędzać czas wolny
- czuję się bezpiecznie
- było kółko e-sportowe
- klub sportowy
- klub poetycki
- mogę rozwijać pasję i zainteresowania
- odbywają się zajęcia w czasie wakacji i ferii zimowych
- rozwijamy nasze pasje
- jest więcej zieleni i miejsc do odpoczynku
- czujemy się komfortowo i chcemy tu przebywać

Chciałbym/ chciałabym aby w Chełmży ...

- były lepsze warunki w klubie turystycznym „Włókniarz Chełmża”
- nowy pomost by łatwiej było schodzić nad wodę
- bezpieczne miejsce do spotykania się
- były odbudowane stare bloki, kamienice oraz budynki
- były odnowione place zabaw, orliki, nowe ulice np. na Depczyńskiego
- było więcej lamp by było bezpieczniej
- było więcej miejsc pracy
- powstały nowe drogi, chodniki i drogi osiedlowe
- więcej miejsc rekreacyjnych
- było czyste jezioro
- było więcej roślinności
- było więcej turystów
- wybudowali orlik w okolicach Strużala
- wybudowano plac zabaw na każdym osiedlu
- wybudowano plac do ćwiczeń kalisteniki
- było miejsce do trenowania wakeboardingu

Fot. Marcin Łaukajtys

Uczniowie podczas warsztatów mieli okazję dowiedzieć się na temat rewitalizacji miasta, a więc został zrealizowany także proces edukacyjny oraz aktywizacja tej ważnej grupy interesariuszy obszaru rewitalizacji. Uczestnicy warsztatów z wielkim zaangażowaniem dyskutowali na temat sytuacji dzieci i młodzieży w Chełmży oraz z dużą wyobraźnią kreśliли wizje przyszłości obszaru rewitalizacji Miasta Chełmża.

4.3. Prezentacja wyników działań partycypacyjnych wśród seniorów

Jednym z istotniejszych problemów obszaru zdegradowanego jest wysoki wskaźnik osób w wieku poprodukcyjnym, w związku z tym bardzo ważną grupą interesariuszy zaproszonych do aktywnego udziału w opracowaniu założeń do Gminnego Programu Rewitalizacji byli seniorzy. Analiza ich problemów i potrzeb była przedmiotem warsztatów metodą „world cafe” w dniu 25.01.2017 r. W warsztatach udział wzięli głównie uczestnicy Uniwersytetu Trzeciego Wieku, którzy żywo dyskutowali nad postawionymi pytaniami i udzielali ciekawych oraz wyczerpujących odpowiedzi.

Fot. Marcin Łaukajtys

Pytanie 1 dotyczyło określenia głównych problemów, z jakimi borykają się osoby starsze mieszkające w Chełmży?

Problemy osób starszych mieszkających w Chełmży

Brak komunikacji miejskiej (autobusu, który jeździłby po Chełmży), ograniczenie możliwości przemieszczania się po mieście w celu dostępu do podstawowych usług (medycznych, handlowych, rekreacyjnych itp.)

Bardzo duże **zanieczyszczenia powietrza**, odczuwalny smog na ulicach Sienkiewicza, Sikorskiego, Chełmińskie Przedmieście, który odczuwają osoby starsze

W wielu miejscach brakuje barierek przy schodach, co stwarza spory **problem w poruszaniu** się osób starszych

W wielu miejscach użyteczności publicznej brakuje podjazdów dla osób niepełnosprawnych, jest wiele **barier architektonicznych**, ograniczających dostęp

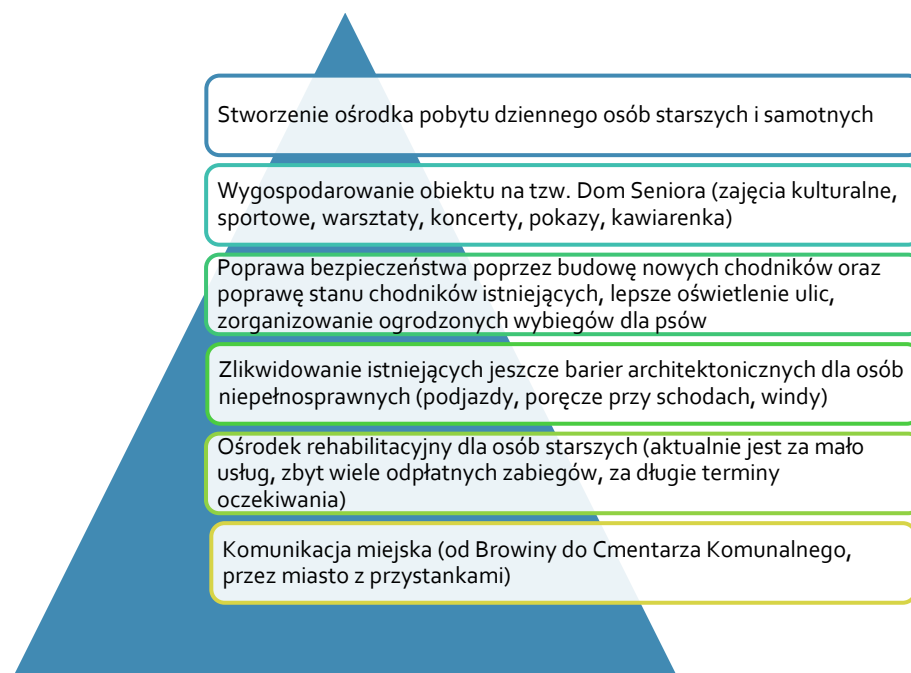
Brak **oznakowania przejścia** dla pieszych na ul. Chełmińskie Przedmieście i na Mickiewicza (brak świateł, osobom starszym trudno przejść przez ulicę)

Drugie pytanie dotyczyło oceny działań na rzecz osób starszych, które są podejmowane w Chełmży:

Działanie	Ocena
Powołanie Rady Senioralnej przy Radzie Miasta Chełmża	Pozytywna ocena – oczekiwanie częstszych kontaktów na linii Rada Seniora a seniorzy
Możliwość bezpłatnego korzystania z basenu miejskiego przez seniorów (1 raz w tygodniu)	Bardzo pozytywna ocena – oczekiwanie zwiększenia liczby wejść bezpłatnych dla seniorów
Powstanie Klubu Dyskusyjnego Książki w Bibliotece Miejskiej w Chełmży	Pozytywna ocena – przydatna inicjatywa podtrzymująca intelektualną aktywność seniorów
Udostępnienie Galerii pod Ratuszem dla seniorów 1 raz w tygodniu na spotkania towarzyskie	Pozytywna ocena – przydatna inicjatywa podtrzymująca rozwój kulturalny seniorów
Utworzenie oddziału uniwersytetu trzeciego wieku WSG Bydgoszcz	Bardzo pozytywna ocena – możliwość rozwoju intelektualnego i integracji środowiska seniorów
Powstanie kabaretu Grupa „Teraz MY” składającego się z osób 50+	Bardzo pozytywna ocena - super grupa otwarta na nowych uczestników
Powstanie Parafialnego Klubu Seniora	Pozytywna ocena – duża aktywność klubu seniora, duża ilość inicjatyw aktywizujących seniorów
Nauka języków obcych dla seniorów w bibliotece	Bardzo pozytywna ocena, choć ciesząca się zainteresowaniem wąskiej grupy seniorów.
Nauka obsługi komputera dla seniorów w Bibliotece	Bardzo pozytywna ocena - duża grupa seniorów zainteresowania tą umiejętnością

Uczestnicy warsztatów opisali także sposób, w jaki osoby starsze w Chełmży **spędzają czas wolny**. Większość osób spędza czas biernie w domu oglądając telewizję, ale jest też grupa aktywnych seniorów, którzy głównie: spacerują, korzystają z internetu, wykonują robótki ręczne, uprawiają gimnastykę, nordic walking - kijki, chodzą na basen, biorą udział w wycieczkach rowerowych, wyprawach na działki rekreacyjne, wyjazdach do opery, teatru, zajęciach hobbystycznych, wieczorkach przy muzyce np. Andrzejki, ognisko, grill, spotkaniach oświatowych i dyskusyjnych w bibliotece, a także należą do wspólnot katolickich i klubów dyskusyjnych.

Kolejne pytanie przy stoliku „cafe” odnosiło się do potrzeb seniorów w Chełmży. Okazało się, że jest ich naprawdę dużo. Piramida potrzeb została zobrazowana w następujący sposób:

W kolejnej części warsztatów seniorzy mogli określić działania, jakie jeszcze mogłyby zostać podjęte i przez kogo, by poprawić sytuację osób starszych w Chełmży?

Propozycja działania	Propozycja podmiotu jaki mógłby realizować działanie
Wprowadzenie zajęć jogi	Urząd Miasta
Wprowadzenie zajęć samoobrony	Policja, nauczyciel karate
Stworzenie kółek zainteresowań (muzyczne, literackie sportowe, turystyczno-podróżnicze, fotograficzne)	Biblioteka Miejska
Stworzenie linii autobusowej komunikacja miejska na odcinku Browina – Cmentarz Komunalny (z przystankami w kilku istotnych miejscach miasta)	Urząd Miasta
Utworzenie Poradni Geriatrycznej	Służba zdrowia
Organizacja spotkań cyklicznych przy muzyce, przeglądy książek, prasy	Urząd Miasta
Powołanie klubu nordig walking	Ośrodek Sportu i Turystyki
Stworzenie klubu tańca towarzyskiego	Chełmiński Ośrodek Kultury
Utworzenie kina	Chełmiński Ośrodek Kultury
Organizacja spotkań z działaczami np. Chełmińskimi Radnymi	Urząd Miasta
Organizacja spotkań z pasjonatami	Biblioteka Miejska
Zbudowanie ścieżki spacerowej wokół jeziora chełmińskiego	Urząd Miasta
Oznakowanie ścieżek rowerowych	Wydział Gospodarki Miejskiej

Kontynuując temat aktywności seniorów i działań na rzecz poprawy ich jakości życia zostały doprecyzowane rodzaje zajęć i preferowane formy zajęć.

Zajęcia	Forma
1. Zajęcia sportowe	1. Ćwiczenia ruchowe na świeżym powietrzu latem a zimą na hali sportowej
2. Siłownia dla osób starszych i niepełnosprawnych	2. Wycieczki autokarowe
3. Krajoznawczo – turystyczne	3. Wypady za miasto np. na rowerach z przewodnikiem turystycznym
4. Klub seniora na osiedlu Jana Pawła II i okolicznych ul. Bydgoska, Wyszyńskiego, osiedle Majowe ₄	4. Kino + klub dyskusyjny
5. Kino dyskusyjne – spotkania osób starszych	
6. Kursy taneczne RDK	
7. Potańcówki dla seniorów (słuchanie muzyki z lat 7-tych)	

Seniorzy w mieście Chełmża, a w szczególności w obszarze zdegradowanym, gdzie mają być podjęte działania rewitalizacyjne, stanowią ważną grupę wiekową i społeczną o konkretnych problemach i potrzebach. Określona przez seniorów diagnoza oraz oczekiwania na przyszłość stanowią ważną rekomendację dla decydentów Gminnego Programu Rewitalizacji. Wiele działań można powiązać z działaniami na rzecz dzieci i młodzieży, by wzmacniać proces transmisji międzypokoleniowej i przywracania zerwanych więzi społecznych.

Rozwijająca się w Polsce polityka senioralna, jako ogół celowych działań organów administracji publicznej wszystkich szczebli oraz innych organizacji i instytucji, które realizują zadania i inicjatywy kształtujące warunki godnego i zdrowego starzenia się, jest ważnym wyznacznikiem dla planowanych działań w ramach rewitalizacji Miasta Chełmży. Doświadczenia instytucji i organizacji działających na rzecz seniorów wskazują na duży odsetek osób starszych, które nie angażują się w żadne formy działań do nich skierowanych. Żyją w odosobnieniu, często w samotności. Celem działań rewitalizacyjnych powinna być poprawa ich sytuacji i aktywne przeciwdziałanie ich społecznemu wykluczeniu i ubóstwu.

4.4. Prezentacja wyników działań partycypacyjnych wśród przedsiębiorców

Kolejną ważną grupą interesariuszy zaangażowanych w proces diagnozowania i planowania działań rewitalizacyjnych byli **przedsiębiorcy**. Niestety okazali się najmniej aktywną grupą. Na ponad 100 wysłanych imiennie zaproszeń w badaniu fokusowym, które odbyło się w dniu 22.02.2017 wzięło udział tylko 5 przedsiębiorców. Jednak materiał pozyskany w trakcie badania fokusowego jest bogaty i dużo wnosi w temat diagnozy sfery gospodarczej w Chełmży, w szczególności obszaru zdegradowanego.

Warunki do prowadzenia działalności w Chełmży:

Warunki wspierające rozwój działalności gospodarczej (+)	Warunki utrudniające rozwój działalności gospodarczej (-)
Dobra lokalizacja, dostęp do autostrad i dróg szybkiego ruchu. Dostęp do dużych miast Toruń, Bydgoszcz, Grudziądz.	- W Chełmży jest mała nisza gospodarcza, gdzie można zarobić większe pieniądze. - Lokalne firmy mają zbyt małe obroty, aby zaoferować dobre warunki zatrudnienia. - Podatki są wysokie jak w dużym mieście, a na obrotach tego się nie da wypracować

Kontynuując temat warunków do rozwoju firm w Chełmży, przedsiębiorcy wskazali liczne bariery:

Słabe perspektywy do rozwoju dalszej przedsiębiorczości, nie ma wydziałów powiatu w Chełmży, gdzie można byłoby załatwić wiele spraw np. wydziału komunikacji.

Bariery w rozwoju branży turystycznej w Chełmży zbyt mało rozbudowana infrastruktura. Nie ma nikogo z ogródkiem piwnym nad jeziorem z powodu zbyt dużych podatków lokalnych.

Brak wykwalifikowanych pracowników zmotywowanych do pracy.

Brak oznakowania obiektów turystycznych, brak dojazdów do miejsc atrakcyjnych turystycznie.

Zbyt wysokie podatki lokalne dla lokalnych firm.

Zbyt duże preferencje dla kapitału zagranicznego, który był zwalniany z podatku np. na 10 lat w strefie ekonomicznej w Ostaszewie.

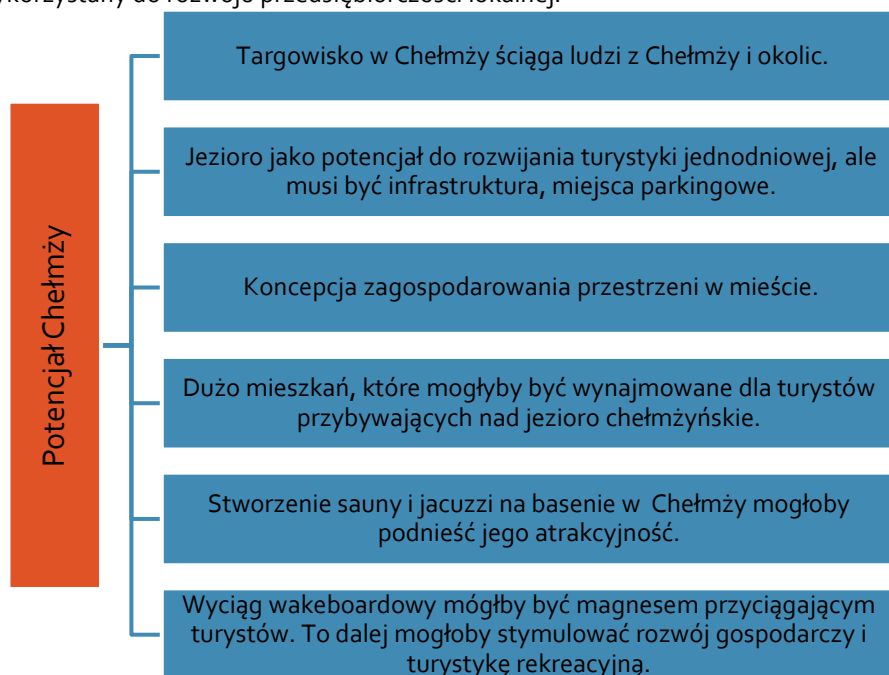
Mała dochodowość wielu przedsiębiorstw - zbyt małe obroty, za mały rynek lokalny, zbyt duża konkurencja.

Brak współpracy między przedsiębiorcami.

Bliskość miasta Torunia jest problemem ze względu na dużą konkurencyjność rynku pracy.

Inną ważną kwestią, którą obszernie opisali uczestnicy badania, jest duża liczba osób korzystających z pomocy społecznej. Jest to problem w kontekście zatrudnienia na lokalnym rynku pracy. Aspiracje zarobkowe wielu osób są zbyt wysokie w stosunku do ich kwalifikacji. Duże wsparcie z pomocy społecznej powoduje problemy z zatrudnieniem na chełmyńskim rynku pracy. Programy socjalne powodują zmniejszenie motywacji do podjęcia zatrudnienia. Rynek oferuje oferty pracy, ale problem leży w mentalności społecznej. Zbyt duże przyzwyczajenie do korzystania z pomocy społecznej. Jako przeszkodę w rozwoju przedsiębiorczości wykazano także zbyt mało terenów inwestycyjnych i terenów do rozwijania działalności gospodarczej. Respondenci wskazali także na konieczność działań na rzecz aktywacji zawodowej osób starszych.

Uczestniczący w badaniu fokusowym przedsiębiorcy zauważali także potencjał Miasta Chełmży, który może zostać wykorzystany do rozwoju przedsiębiorczości lokalnej.

Przedsiębiorcy zaproponowali także konkretne działania, które mogłyby pomóc w rozwoju gospodarczym Miasta Chełmża:

- ✓ Stworzenie spółdzielni pracy – znalezienie fachowca na zlecenie, na zastępstwo, agencja pracy tymczasowej.
- ✓ Stworzenie spółdzielni socjalnej, która zaktywizowałaby osoby wykluczone społecznie.
- ✓ Powinna być usprawniona komunikacja i informacja dla przedsiębiorców, platforma informacji i promocji dla lokalnych przedsiębiorców np. na stronach urzędu miasta.
- ✓ Samorząd lokalny powinien się lepiej komunikować z mieszkańcami. Informować mieszkańców o planach i działaniach miasta.
- ✓ Powinny zostać uproszczone przepisy oraz powinno być większe wsparcie ze strony urzędników dla działających firm, ponieważ przedsiębiorcy mają wizję, mają środki finansowe, a urzędnicy powinni ich wesprzeć w rozwoju / tworzeniu przedsiębiorstwa, w pozyskiwaniu pozwoleń, zezwoleń, licencji.
- ✓ Powinno powstać otoczenie biznesu wspierające lokalne firmy np. inkubator przedsiębiorczości. W inkubatorze mogłyby się odbywać dyżury doradców np. od podatków, od księgowości, architektury, inspekcji pracy. Doradca w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej tworzenia biznesplanów.
- ✓ Stworzenie systemu dofinansowania do odnowienia np. kamienicy zabytkowej w Chełmży.
- ✓ Transport publiczny usprawniłby poruszanie się po mieście.
- ✓ Samorząd lokalny powinien stworzyć konkretny system wsparcia lokalnej przedsiębiorczości np. zwolnienia z podatków, zachęty dla przedsiębiorców do inwestowania w mieście, do odnawiania np. miejskich kamienic, tworzenie partnerstw publiczno-prywatnych w celu realizacji dużych inwestycji o charakterze komercyjnym.
- ✓ Uporządkowanie przestrzeni miejskiej np. reklama w mieście.
- ✓ Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa w Chełmży poprzez rewitalizację, policja, straż miejska – zwiększenie atrakcyjności miasta – rynek miejski, przestrzeń nad jeziorem. Lepszy monitoring.

Ostatnia sprawa poruszona podczas badania fokusowego dotyczyła inicjatyw, które mogliby podjąć sami przedsiębiorcy, aby wzmocnić rozwój gospodarczy Chełmży. W kwestii tej wskazano na konieczność zrzeszania się i podjęcia lepszej współpracy w celu stworzenia silnej grupy o podobnych interesach rozwojowych, podnoszenia potencjału swoich firm i pracowników poprzez lepszy system wsparcia i rozwoju świadczonych usług i produktów.

4.5. Spotkanie konsultacyjne z pracownikami Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej

W ramach działań rewitalizacyjnych ważną grupą, do której kierowane są działania to osoby zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Aby zdiagnozować problemy tych osób zostały przeprowadzone indywidualne wywiady z asystentami rodziny, pracownikami socjalnymi, które dotyczyły analizy głównych problemów i potrzeb osób wykluczonych społecznie (osoby i rodziny objęte wsparciem Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Chełmży).

Ze świadczeń pomocy społecznej MOPS w Chełmży korzystają osoby i rodziny, które jednocześnie spełniają dwa warunki. Pierwszy z nich to ubóstwo, które określone jest kryterium dochodowym. Drugi warunek to tzw. czynnik sytuacyjny m.in. sieroctwo, bezdomność, potrzeba ochrony macierzyństwa lub wielodzietności, bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwała choroba, przemoc w rodzinie, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych, alkoholizm lub narkomania, zdarzenia losowe, sytuacja kryzysowa.

Podczas wywiadów kierownik jednostki i pracownicy przedstawili dane za 2015 rok, wynikające z zamkniętego sprawozdania z działalności MOPS. W 2015 roku z pomocy MOPS korzystały 983 rodziny, w których było aż 2433 osoby, co stanowi 16, 65% ogółu mieszkańców miasta Chełmża. W 2016 roku sytuacja wielu rodzin korzystających z pomocy społecznej poprawiła się ze względu na wpływ środków finansowych z Programu 500+. Także zmniejszył się poziom ubóstwa, ale nie zmniejszyły się inne problemy jak alkoholizm, przemoc domowa, bezrobocie, bezradność życiowa itp.

- Główne wnioski z rozmowy z pracownikami pomocy społecznej:
 - Program 500+ zmniejszył wyraźnie poziom ubóstwa w rodzinach dotychczas zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym (sposób wydatkowania środków jest odpowiedni, tylko nieliczne przypadki wymagają interwencji pracowników MOPS)
 - Spadła liczba beneficjentów pomocy społecznej w 2016 roku (efekt 500+ i poprawy na rynku pracy)
 - Główne problemy w zakresie wykluczenia społecznego, to rodziny borykające się z problemem alkoholizmu, długotrwałego bezrobocia i przemocy domowej
 - Główna potrzeba: ROZWIJANIE KOMPETENCJI RODZICIELSKICH DLA RODZIN, KTÓRE NIE RADZĄ SOBIE Z FUNKCJAMI WYCHOWAWCZYMI ORAZ PRZYWRÓCENIE NA RYNEK PRACY OSÓB DŁUGOTRWALE BEZROBOTNYCH O NISKIM KOMPETENCJACH ZAWODOWYCH.

5. Wyniki pracy zespołu partycypacyjnego

W ostatnim etapie planowania Gminnego Programu Rewitalizacji został powołany zespół partycypacyjny, składający się z około 20 osób – radnych miejskich, pracowników Urzędu Miasta, Chełmżyńskiego Ośrodka Kultury i Biblioteki, Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, szkół podstawowych i gimnazjum, organizacji pozarządowych, organizacji senioralnych oraz przedsiębiorców. Tak zróżnicowany i międzysektorowy zespół spotkał się w marcu 2017 roku 3 razy, aby w drodze dyskusji, z zastosowaniem aktywnych metod pracy, wypracować wizję, cele i działania do Gminnego Programu Rewitalizacji.

Zakres tematyczny spotkań zespołu partycypacyjnego:

I spotkanie – prezentacja wyników działań partycypacyjnych i diagnozy obszaru planowanego do rewitalizacji, analiza SWOT obszaru do rewitalizacji

II spotkanie – określenie głównych obszarów problemowych (drzewa problemów) i głównych celów rewitalizacyjnych (drzewa celów)

III spotkanie – określenie działań rewitalizacyjnych w zakresie projektów infrastrukturalnych (finansowanych z EFRR) i projektów społecznych (finansowanych z EFS)

Fot. Marcin Łaukajtys

Wizja obszaru rewitalizacji Gminy Miasta Chełmża do roku 2023

Obszar bezpieczny i atrakcyjny dla mieszkańców z nowoczesnymi obiektami o ważnych funkcjach społecznych, rekreacyjnych oraz gospodarczych

Cel rewitalizacyjny 1.

Zwiększenie poziomu aktywizacji i integracji lokalnej społeczności oraz zmniejszenie poziomu ubóstwa i wykluczenia społecznego

Problem obszaru rewitalizacji 1.

Uzależnienia (alkoholizm, narkomania)

Wandalizm

Bezrobocie

Ubóstwo

Problemy opiekuńczo-wychowawcze

Niski poziom wykształcenia mieszkańców

Przestępczość

Niska aktywność społeczna i zaangażowanie w lokalne inicjatywy

Cel rewitalizacyjny 2.

Poprawa jakości przestrzeni publicznej i ogólnodostępnych obiektów publicznych

Problem obszaru rewitalizacji 2.

Zły stan techniczny dróg

Zły stan techniczny chodników

Zaniedbana przestrzeń publiczna

Zbyt mała ilość terenów do rekreacji i wypoczynku

Zbyt mała ilość parkingów i chodników

Brak funkcjonalnego zagospodarowania przestrzeni publicznej

Niekorzystna przestrzeń publiczna

Cel rewitalizacyjny 3.

Wzrost poziomu przedsiębiorczości i tworzenie nowych miejsc pracy

Problem obszaru rewitalizacji 3.

Słaby dostęp do rynku pracy (małe możliwości zatrudnienia)

Niski poziom przedsiębiorczości wśród mieszkańców

Małe zainteresowanie inwestorów zewnętrznych

Słabe wsparcie instytucji dla rozwoju przedsiębiorczości

Niewielka/ograniczona powierzchnia terenów możliwych do zagospodarowania pod funkcje gospodarcze

Działania:

- organizacja zajęć sportowych na zmodernizowanych obiektach sportowych skierowanych do osób starszych, niepełnosprawnych, dzieci i młodzieży, propagowanie zdrowego stylu życia, zachęcanie do aktywności fizycznej, wzbogacenie ofert spędzania czasu;
- organizacja zajęć w ramach „szkoły rodzica”, gdzie prowadzone będą zajęcia mające na celu włączenie społeczne;
- organizacja dodatkowych zajęć rozwijających zainteresowania, podnoszących kompetencje dzieci i młodzieży
- działalność budująca/wzmacniająca integrację społeczną

Działania:

- przekształcenie odcinka ulicy Hallera i Skargi w ciąg komunikacyjny, który nie będzie charakteryzował się tradycyjnym podziałem przestrzeni między ulicę i chodniki oraz zastosowaniem elementów małej architektury, co zniechęca kierowców do ruchu tranzytowego
- budowa lub modernizacja obiektów rekreacyjnych i pomieszczeń pełniących funkcje integracyjne/edukacyjne

Działania:

- stworzenie inkubatora przedsiębiorczości, w tym organizacja dyżurów doradców (z zakresu księgowości, prawa, tworzenia biznesplanów), organizacja szkoleń/kursów dla osób zainteresowanych podniesieniem kwalifikacji przy współpracy z MOPSem i PUPem, pobudzenie aktywności gospodarczej wśród mieszkańców
- dotacje dla mikro i małych przedsiębiorstw

Źródło finansowania: Europejski Fundusz Społeczny
Działanie 11.1 Włączenie społeczne na obszarach objętych LSR

Źródło finansowania: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
Działanie 6.4 Rewitalizacja oraz inwestycje w infrastrukturę edukacyjną w ramach ZIT
Poddziałanie 6.4.1 Rewitalizacja obszarów miejskich i ich obszarów funkcjonalnych w ramach ZIT

Źródło finansowania: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
Działanie 7.1 Rozwój lokalny kierowany przez społeczność